

## תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

### הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.  
פרק ראשון – (16x4) – 64 נקודות  
פרק שני – (12x3) – 36 נקודות  
א: פרק שלישי – 100 נקודות  
סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.  
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

## השאלות

### פרק ראשון (64 נקודות)

ענו על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 16 נקודות).

#### 1. יצר ויצירה

א. (1) "רבי נחמן בר שמואל בר נחמן... אמר: 'וַיֵּרָא אֶל-לְהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, וְהָיָה טוֹב מְאֹד' (בראשית א', ל"א).

'וְהָיָה טוֹב' - זה יצר טוב. 'מְאֹד' - זה יצר רע..." (בראשית רבה, פרשה ט, ז).

כתבו בלשונכם את הקושיה שבהמשך המדרש על המילים המודגשות בקו, והסבירו את תשובת המדרש

על קושיה זו.

(2) בגמרא מסופר על ניסיון לבטל את יצר העריות.

כתבו בלשונכם מה הייתה התוצאה של הניסיון הזה, והסבירו כיצד תוצאה זו מחזקת את תשובת המדרש שכתבתם

בתת-סעיף הקודם, א(1).

(10 נקודות)

ב. (1) "כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא" (קהלת ז', כ').

הסבירו סיבה אחת למצב המתואר בפסוק.

(2) הסבירו כיצד החטא יכול לקדם את האדם מבחינה רוחנית למרות הנפילה.

(6 נקודות)

#### 2. מתי להינשא?

א. חכמים למדו את סדר הפעולות הראוי בחייו של אדם מפרשת שופטים שבה נשיאת אישה מוזכרת לאחר נטיעת כרם.

הרמב"ם עמד על ההבדל בין סדר הפעולות בפרשת שופטים ובין סדר הפעולות בפרשת כי תבוא שבה נשיאת אישה מוזכרת לפני נטיעת כרם.

(1) על פי הרמב"ם, מדוע סדר הפעולות בפרשת שופטים הוא הסדר הראוי?

(2) על פי הרמב"ם, מדוע בפרשת כי תבוא שינתה התורה את הסדר?

(7 נקודות)

ב. מדוע הרהורי עבירה קשים מן העבירה? כתבו שני הסברים. (6 נקודות)

ג. יש הטוענים שלא רצוי להינשא בגיל צעיר. על פי מה שלמדתם, כתבו נימוק אחד אחד לטענה זו. (3 נקודות)

## 3. קידושין ונישואין

- א. בתקופת האירוסין (קידושין) החתן והכלה מכונים "אָרוס" ו"ארוסה".  
בשינוי סדר האותיות של כינויים אלה מתקבלות המילים "אסור" ו"אסורה".  
(1) למילה "אסור" יש שתי משמעויות הסותרות זו את זו.  
מה הן שתי המשמעויות?  
(2) הסבירו כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בחיי הזוג בתקופת האירוסין.  
(8 נקודות)  
ב. (1) ברוב קהילות ישראל נהוג שהרב ממברך את ברכות האירוסין ולא החתן. כתבו שתי סיבות לכך.  
(2) נהוג לקדש אישה בטבעת. כתבו שתי סיבות למנהג זה.  
(8 נקודות)

## 4. בניית הבית

- א. "דריש רבי עקיבא: איש ואִשָּׁה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן" (סוטה יז, ע"א).  
(1) הסבירו דרשה זו על פי מדרש האותיות של המילים "איש" ו"אִשָּׁה".  
(2) הסבירו את הביטוי "זכו - שכינה ביניהן", על פי אחד מן הפירושים שלמדתם.  
(6 נקודות)  
ב. (1) הסבירו כיצד הדלקת נרות שבת תורמת להשכנת שלום בבית.  
(2) כתבו הלכה אחת מהלכות קידוש או מהלכות חנוכה שבה באה לידי ביטוי החשיבות של הדלקת נרות שבת.  
(5 נקודות)  
ג. "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה... נָקִי יְהִי לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׁמּוֹחַ אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח" (דברים כ"ד, ה').  
מהו הקושי שהעלה הרב משה צבי נריה בנוגע לציווי זה, ומהו תירוצו לקושי זה? (5 נקודות)

## 5. חובות ביחסי הורים וילדים

א. מה תיקן יהושע בן גמלא בנוגע ללימוד תורה לילדים? (4 נקודות)

ב. עיינו בדברי הרב אלימלך בר שאול שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.

יש לומר שבחייב לימוד אומנות, שהחייב היסודי הוא שילמד אב לבנו איזה אומנות או עיסקא לפי מה שהוא מוכשר, ולפי מה שבאותו זמן ובמקום ההוא יש באותה אומנות לתת קיום וחיות. שכן בפחות מזה הרי לא הושגה המטרה של חיוב לימוד האומנות...

(הרב אלימלך בר שאול, "חובת האב ללמד את בנו ובתו אומנות", מצוה ולב, חלק ב)

(1) על פי הרב אלימלך בר שאול, כתבו שני עקרונות שעל פיהם צריך האב לבחור את סוג האומנות שחובה עליו ללמד את בנו.

(2) על פי המשך דברי הרב אלימלך בר שאול, עד איזה שלב בחיי הבן חייב אביו ללמדו אומנות בימינו? (6 נקודות)

ג. בנוגע לחינוך של ילדים קטנים למצוות, הרב שאול ישראלי הבחין בין שני שלבים.

(1) כתבו את שני השלבים מבחינת התפתחות הילד.

(2) על מי מוטל חיוב קיום המצוות של הילד בכל אחד מן השלבים? (6 נקודות)

יש לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדתם.

**פרק שני** (36 נקודות)

אם למדתם **פרקים א'–י"א מן החוברת**, ענו על שלוש מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 12 נקודות).

**6. טובים השניים מן האחד"**

- א.** בני זוג שרוצים לבדוק את התאמתם זה לזה לקראת נישואין – מה עליהם לברר זה עם זה? כתבו שני פרטים. (4 נקודות)
- ב.** בגמרא מובאת דרשת חכמים העוסקת באתגר בניית הזוגיות:  
 "בארץ ישראל, כאשר אדם נושא אישה, אומרים לו כך: 'מצא' או 'מוצא'?" (ברכות ח, ע"א. תורגם מן הארמית).  
 הסבירו את המשמעות של שאלה זו. (3 נקודות)
- ג.** הרב צבי יהודה קוק הצביע על השוויון הבסיסי שבין איש לאישה וגם על השונות שביניהם.  
 על פי הרב צבי יהודה קוק, הסבירו במה האיש והאישה שווים, וכתבו כיצד הם משלימים זה את זה. (5 נקודות)

**7. כתובה**

- א.** (1) הסבירו מהי "כתובה".  
 (2) "אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה" (בבא קמא פט, ע"א).  
 מהו הטעם להלכה זו?  
 (5 נקודות)
- ב.** באיזה שלב במעמד החופה קוראים את הכתובה, ומדוע קוראים אותה דווקא בשלב זה? (4 נקודות)
- ג.** הכתובה נכתבת בשני עותקים. עותק אחד נמסר לכלה.  
 למי נמסר העותק השני, ומדוע? (3 נקודות)

**8. מצוות עונה**

- א.** "אם אַחֲרֵת יִקַּח לוֹ שְׂאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעִנְתָּהּ לֹא יִגָּרַע" (שמות כ"א, י').  
 (1) מיהי ה"אחרת"?  
 (2) הסבירו בלשונכם כל אחת מן המילים המודגשות בקו.  
 (7 נקודות)
- ב.** (1) כתבו מצב שבו האיש מצווה לקיים חיי אישות עם אשתו (כשהם מותרים זה לזה) אפילו שלא בשעת עונתה.  
 (2) כתבו מצב אחד שבו לא ראוי שבני זוג יקיימו חיי אישות אף שהם מותרים זה לזה, והסבירו מדוע.  
 (5 נקודות)

# 9. טומאה וטהרה

- א. מה הם שני התנאים הנדרשים כדי שטבילה במקווה כשר תהיה כשרה? (4 נקודות)
- ב. (1) ציינו שתי תוצאות לא רצויות שעלולות לקרות אם בני זוג יפסקו לעצמם הלכה בענייני אישות ולא יפנו לאדם בעל סמכות הלכתית.
- (2) על פי מה שלמדתם ביחידה זו, תארו מקרה שבו זוג נשוי צריך לשאול רב שאלה הלכתית. (8 נקודות)

# 10. שאלות קצרות

- ענו בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 6 נקודות).
- א. (1) על פי ההלכה, אסור להטריד ולבייש אדם אחר אף שלא בהקשר המיני.
- לאיזו עבירה חמורה השווה רבי יהודה החסיד את גרימת הבושה לאחר?
- (2) בעל ספר החינוך כתב שבפסוק "אִישׁ אֶל אִשְׁתּוֹ יִצְהָלוּ" (ירמיה ה', ח') הוכיח הנביא ירמיהו את בני דורו על שעשו מעשים שיש בהם ביטויים מיניים.
- על פי בעל ספר החינוך, ציינו מעשה שנהגו לעשות בני דורו של הנביא ירמיהו.
- ב. ציינו שתי פעולות שהעדים צריכים לעשות במעמד הקידושין.
- ג. בפרשת סוטה נאמר: "וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה" (במדבר ה', י"ח).
- מפסוק זה נלמדו שתי אפשרויות בנוגע לדרך שבה אישה נשואה צריכה לנהוג מדאורייתא בשער ראשה.
- מה הן שתי האפשרויות?

יש לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדתם.

### פרק שלישי (36 נקודות)

אם למדתם **פרקים א'–ו', י'–י"ד מן החוברת**, ענו על שלוש מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

#### 11. "טובים השניים מן האחד"

- א.** בני זוג שרוצים לבדוק את התאמתם זה לזה לקראת נישואין – מה עליהם לברר זה עם זה? כתבו שני פרטים. (4 נקודות)
- ב.** בגמרא מובאת דרשת חכמים העוסקת באתגר בניית הזוגיות:  
 "בארץ ישראל, כאשר אדם נושא אישה, אומרים לו כך: 'מצא' או 'מוצא'?" (ברכות ח, ע"א. תורגם מן הארמית).  
 הסבירו את המשמעות של שאלה זו. (3 נקודות)
- ג.** הרב צבי יהודה קוק הצביע על השוויון הבסיסי שבין איש לאישה וגם על השונות שביניהם.  
 על פי הרב צבי יהודה קוק, הסבירו במה האיש והאישה שווים, וכתבו כיצד הם משלימים זה את זה. (5 נקודות)

#### 12. כתובה

- א.** (1) הסבירו מהי "כתובה".  
 (2) "אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה" (בבא קמא פט, ע"א).  
 מהו הטעם להלכה זו?  
 (5 נקודות)
- ב.** באיזה שלב במעמד החופה קוראים את הכתובה, ומדוע קוראים אותה דווקא בשלב זה? (4 נקודות)
- ג.** הכתובה נכתבת בשני עותקים. עותק אחד נמסר לכלה.  
 למי נמסר העותק השני, ומדוע? (3 נקודות)

#### 13. התנהלותה של משפחה

- א.** "וַיֹּאמֶר לָהֶן רָאָה אֲנֹכִי אֶת פְּנֵי אֲבִיכֶן כִּי אֵינָנוּ אֵלַי כְּתָמַל שְׁלֹשׁ... וַיֹּאמֶר אֵלַי מְלֶאךְ הָאֱ-לֹהִים... עָתָה קוֹם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלְדְּתְךָ" (בראשית ל"א, ה'–י"ג).  
 הרב לוי בן גרשום (הרלב"ג) כתב:  
 "ולזה תמצא שאמר יעקב לנשיו דברים נכוחים, 'ביאום להישמע אליו ולהיפרד מאביהן, והודיע להן בסוף דבריו כי ה' יתעלה ציווהו ללכת לשוב אל בית אביו, כדי שיתרצו בזה מזה הצד גם כן, שלא ימרו את פי ה' יתעלה".  
 (1) על פי הפסוקים, מה הם שני הדברים שאמר יעקב לנשותיו?  
 (2) על פי הרלב"ג, לשם מה אמר יעקב את שני הדברים האלה? כתבו שתי מטרות.  
 (3) על פי הרלב"ג, מה אפשר ללמוד מיעקב בנוגע להנהגה הראויה של האדם בתוך ביתו?  
 (8 נקודות)
- ב.** (1) הסבירו מהי החובה "לקבוע עיתים לתורה".  
 (2) על פי הרב ישראל מאיר הכהן מראדין ("משנה ברורה" ו"ביאור הלכה"), מה יעשה מי שנאנס ולא למד תורה ביום?  
 (4 נקודות)

## 14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. (1) "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַּת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עִרְוָתָה" (ויקרא י"ח, י"ט).  
כתבו שני איסורים שנכללים בציווי "לא תקרב".
- (2) האיסור לחיות חיי אישות עם אישה נידה נכתב בתורה בסמיכות לאיסור לשאת אחות.  
מה לומדים מסמיכות זו?  
(8 נקודות)
- ב. מה הם שני התנאים הנדרשים כדי שטבילה במקווה כשר תהיה כשרה? (4 נקודות)

## 15. שאלות קצרות

- ענו בקצרה על שניים מן הסעיפים א–ג (לכל סעיף – 6 נקודות).
- א. (1) על פי ההלכה, אסור להטריד ולבייש אדם אחר אף שלא בהקשר המיני.  
לאיזו עבירה חמורה השווה רבי יהודה החסיד את גרימת הבושה לאחר?  
(2) בעל ספר החינוך כתב שבפסוק "אִישׁ אֶל אִשְׁתּוֹ יִצְהָלוּ" (ירמיה ה', ח') הוכיח הנביא ירמיהו את בני דורו על שעשו מעשים שיש בהם ביטויים מיניים.  
על פי בעל ספר החינוך, ציינו מעשה שנהגו לעשות בני דורו של הנביא ירמיהו.
- ב. ציינו שתי פעולות שהעדים צריכים לעשות במעמד הקידושין.
- ג. "אם אַחֲרֵת יִקַּח לוֹ שְׂאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעִנְתָּהּ לֹא יִגָּרַע" (שמות כ"א, י').  
הסבירו בלשונכם כל אחת מן המילים המודגשות בקו.

## בהצלחה!